Ahmed Sékou Toure

DEMOKRATIKUS FORRADALOM

1922-ben Faranah helységben, szegény muzulmán családban született, s tulajdonképpen önképzéssel sajátította el tudását (vallási, felekezeti hitkört fejezett be, s járt francia előkészítő tanfolyamra).

Politikai pályafutását 1945-ben kezdte el, mint a postások szakszervezetének főtitkára, amely akkortájt szoros kapcsolatban állt a Francia Munkafőszövetséggel. A következő évben részt vett az Afrikai Demokratikus Tömörülés (Rassemblement Démocratique Africain — RDA) létrehozásában, amely a francia érdekeltségű afrikai területek első komolyabb gyarmatellenes politikai mozgalmának számít, megannyi jelentősebb és kevésbé jelentős ágazatával, s amely több éven át kapcsolatban állt a Francia Kommunista Párttal. Az RDA guineai szekciója — a Guinea Demokrata Pártja (Parti Démocratique de Guinée — PDG) főtitkárává 1952-ben választják meg, s attól kezdve egészen a de Gaulle referendumán 1958-ban kimondott „NEM"-ig, amikor Guinea az elsők között szűnt meg francia gyarmat lenni, s vált függetlenné — vezette pártját győzelemről győzelemre. Időközben az RDA „radikális" szárnyának vezéreként affirmálódik, s része volt a független afrikai szakszervezeti központ kialakításában.

1958-tól kezdve a Guineai Köztársaság elnöke, azé az országé, amely az akkori Ghánával és Malival, az első sorokban harcolt Afrika teljes fölszabadulásáért és egységért. A fekete földrész mostani politikai színpadán az akkori időszak egyetlen „radikális" államfője, aki a számos belső és külső összeesküvés ellenére hatalmon maradt.

Ahmed Sékou Touré azzal a ritka tulajdonsággal rendelkezik, hogy az összetett jelenségeket rendkívül tömören és logikusan tudja megmagyarázni. Éppen ezért mindenekelőtt olyan vezető egyéniség, akit a tömegek megértenek, elfogadnak és követnek, pártja és állama közvetlen szervezője, politikai és kulturális felvilágosító, s csak azután teoretikus. Összegyűjtött művei is (tizenöt kötetet tesznek ki) főképp azokat a beszédeit tartalmazzák, amelyeket különféle alkalmakkor, a tömegekkel

meg az aktivistákkal való közvetlen kapcsolataikor mondott el. Egyébként is, sohasem leplezte pragmatizmusát. Ellenkezőleg: „a PDG elveti, hogy ilyen vagy olyan doktrínával megbéklyózza a népet — mondta egy alkalommal Sékou Touré —, ellenben azt akarja, hogy egy meghatározott doktrína tartalmát a gyakorlat szükségleteire leegyszerűsítve állítsa a nép mostani és leendő szükségleteinek a szolgálatába." Szerinte „a kényszerű követelményeknek felül kell kerekedniük az elvont filozófiai okfejtéseken". Tisztában van a guineai társadalom mezőgazdasági jellegű gazdaságának viszonyaival és feltételeivel, s ezért óvakodik, hogy túl gyakran használja a szocializmus kifejezést (egy időben „nemkapitalista fejlődésről" beszélt). Mégis, „Guineának demokratikus, népi és haladó rendszere van — mondja Sékou Touré —, s ez a rendszer szocialista". Számára a szocializmus csak eszköz, míg a cél — „a nép erkölcsi és anyagi jóléte". A nép szükségletei állnak az első helyen, s ő nem akar „szocializmust csinálni a szocializmusért". Amilyen szigorú önmagával, olyan szigorú másokkal szemben is: az afrikai vagy bizonyos külön szocializmusról szóló elméleteket egyáltalán nem veszi komolyan, a Senghor hirdette negro-afrikai elképzelésről azt mondta, hogy az olyan afrikátlanított afrikaiak szüleménye, akik elfogadták a gyarmatosítók által rájuk erőszakolt kisebbrendűséget.

A guineai forradalom célja „meggyorsítani népeink történelmi evolúciójának folyamatát az imperialista és gyarmatellenes harc erősítésével". Ennek során „a Kelet is és a Nyugat is azt akarná, hogy besoroljon bennünket a saját táborába, vagy abba, amellyel történelmileg szemben áll. Mindegyikük úgy véli, hogy csak az általuk járt út a jó, nincs más, elfogadhatóbb felismerés az övékénél. Mi állítjuk, hogy minden népnek meg van a maga eredetisége, a maga külön jellemvonása, amelyeket nem lehet megváltoztatni az illető népnek a beleegyezése, elhatározása és tudatos részvétele nélkül". És megállapítja: „A holnap Afrikája olyan lesz, amilyennek a saját fiai és lányai akarják." Éppen ezért amikor Sékou Touré az „afrikai jellemzőkről" beszél, mindenekelőtt az afrikai népeknek arról az óhajáról szól, hogy önállóak, függetlenek és szabadok legyenek. És fordítva, ahhoz, hogy az afrikaiak szabadok lehessenek, újra meg kell találniuk ismérveiket, felélesztenüik saját történelmük és kultúrájuk maradandó értékeit, felélesztenüik bizonyos „kommunokratikus felépítményeket", mint amilyen az egész közösség jólétéért végzett kollektív munka, az emberek közötti szolidaritás stb. Azonban más afrikai gondolkodóktól eltérően, Sékou Touré nem fetisizálja az afrikai hagyományokat és múltat.

Sékou Tourénak a szocialista fejlődésről vallott nézeteinek az alapja abban rejlik, hogy szilárdan hisz az afrikai államok képességében, hogy átugorhatják fejlődésük során a kapitalizmus szakaszát. A csekély anyagi alappal rendelkező gyarmati országok polgárai nem juthattak el a tőke elsődleges akkumulációjáig sem, a kizsákmányolás a gyarmattartó-gyarmat vonalon bonyolódott le, úgyhogy az ország lakosai között nem

is alakulhattak ki meghatározott osztályellentétek. Egészen 1967-ig tagadta, hogy Guineában létezik osztályharc, de később elismerte, s egyben a forradalom élét a „bürokrata burzsoázia", „az ötödik hadoszlop" és a nép más kizsákmányolói ellen irányította. Ezáltal, ahogy mondta, befejeződött „a forradalom ifjonci szakasza, melyet az útkeresés és szentimentalizmus jellemzett". S így, a politikai elengedhetetlen szükségleteiből, a nép munkára és harcra való ösztönzéséből kiindulva — kikerekítette a guineai forradalom teljes és logikailag egységes elméletét. Ennek a forradalomnak a szubjektuma, véleménye szerint, az egész guineai nép. A nép a Párt révén fejezi ki akaratát (a párt egyben általános népi mozgalom és avantgarde párt is) amely irányítja a „nemzeti demokrácia" rendszerébe épített államot. Gazdasági téren az effajta államnak „politikánk gazdaságát és nem gazdaságunk politikáját" kell folytatni. Alapvető fegyverzete pedig — a központi államhatalom kiterjesztése és a tervezés. S éppen ezen a téren jutott a legteljesebben kifejezésre pragmatizmusa: óvakodott attól, nehogy túlságosan merész gazdaságpolitikai elképzeléseket szabjon meg, amit lehetetlen megvalósítani, vagy amelyek elriasztanák a külföldi beruházókat.

*Folyóiratunkban Sékou Touré egy régebbi keletű, az Afrika és a forradalom című könyvben közölt szövegét adjuk közre, amelyben központi helyet foglal el a kapitalizmus fázisa kihagyhatóságának és a történelmi fejlődés egy magasabb szakaszába való közvetlen átmenetel lehetőségének a magyarázata. Ez egyébként olyan elv, amelyet a szocializmust választó valamennyi afrikai gondolkodó is magáévá tett ilyen vagy olyan módon, függetlenül attól, hogy milyen tartalmat adott ennek az eszmének. Ebben az időben, amely egyébként is, a szocialista eszmék terjedésének e korai szakaszában, az afrikai teoretikusok gondolkodásmódjára általában jellemző volt — Sékou Touré elveti az osztályharc létezését, és meghatározatlanul beszél Guinea fejlődésének „szocialista távlatairól". Ettől kezdve, akárcsak Nkrumah a katonai puccsot követően, Sékou Touré is, a belső összeesküvés okait boncolgatva — lépést tett előre —, s elfogadta az osztályharc szükségességét, határozottan a „tudományos szocializmus" mellett tett hitet.**

AZ EMBER ÉS A TÁRSADALOM

Kérdés: — Mit ért Ön az alatt, hogy „az embert és a társadalmat dialektikus egység fűzi össze"?

Válasz: — Az ember, akinek személyisége, tudata, szabadsága és a független cselekvésre szolgáló megannyi más tulajdonsága van, ezeket a

* Sékou Touré fejtegetését a belgrádi Kommunist Kiadóközpont gondozásában 1976-ban megjelent Afrika i socijalizam, Panorama socijalističkih opredeljenja u zemljama Crne Afrike című könyvéből vettük át. A könyvet szerkesztette és ezt az itt közölt magyarázatot Ivan Iveković írta.

jellemvonásokat csak úgy tudja hasznosítani, ha azokat összekapcsolja az általános társadalmi mozgásokkal. Ha ezt nem teszi, negatív viszonylatba kerül vele. A DPG (Guinea Demokrata Pártja) filozófiája állítja, hogy az egyén és a társadalom egy azon lényt képeznek: sőt, a végtagot nem lehet elválasztani a testtől, melynek része, tehát az embert sem lehet a társadalomtól elkülönítve vizsgálni, amelyből kiemelkedett. A rajta kívül álló ember semmis, mert nélküle érthetetlen lenne emberi mivolta is, hiszen az egyénnek a létről vallott tudata csak azért alakul ki, mert tud a körülötte lévők társadalmi létezéséről. Az egyén és társadalom közötti ilyen összhang, a „rész" és az „egész" kölcsönössége képezi doktrínánk eszmei alapját. Minden más felfogás, amely e két összetevőt elválasztaná, az embert is, a társadalmat is megcsonkítaná.

A „rész"-nek és az „egész"-nek, az egyénnek és a társadalomnak a dialektikus egysége arra a fiziológiai-biológiai törvényre épül, amely gyakorlati érvényt szerzett és amely számot vet az ember és a társadalom kifejezetten aktív kapcsolatáról, térbeni mozgásukról és időbeni létezésükről. Igaz, a társadalom nincs adva egyszer s mindenkorra; s az embert sem lehet időtlen időkre értelmezni. Az ember is, a társadalom is örökös változáson megy át. Más szóval, az ember is, a társadalom is folyamatosan átalakul. Mivel egy ember sem képes arra, hogy egyedül kielégítse életszükségleteit, kénytelen mindenki a környezetében levőkkel társulni, hogy fellelje és megkapja a létfenntartásához és szakadatlan fejlődéséhez szükséges eszközöket.

Vannak tények, amelyekkel feltétlenül tisztában kell lennünk, ha teljes éleslátással vállaljuk emberi szerepünket: míg az állatok, amelyek azonos állatfajhoz tartoznak, élhetnek elkülönülten, s nem szűnnek meg létezni, mint amik, addig az ember megszűnik embernek lenni abban a pillanatban, ha teljesen elszakad társaitól, mert mindenekelőtt összeomlik tudatában, majd ezt követően létében is. Az ember az emberért, az emberekért van, ebből adódóan lényegében meghatározott a környezetében levőkhöz való viszonyának a teljessége is. Meghatározott, mégpedig nem azon felszínes és sztereotíp viszonyok alapján amelyek a majmok hordáiban uralkodnak, hanem tudatos viszonyok alapján, abból a nyilvánvalóságból fakadva, hogy emberi létének valósága és jellege kizárólagosan feltételezi a többi ember létezését. Az emberiség történelme sem más, mint az ember és társai, az ember és a társadalom, meg a nép és a természet közötti tudatos viszony története.

Az ember társulása a hozzá legközelebb állókkal, vagyis együttműködése azokkal, csakis olyan társadalomban lehetséges, amely képes biztosítani az ember életéhez szükséges eszközöket. Tehát, ha társadalmi hasznosságával biztosítani akarja önvédelmét, ha a történelmet, a haladást meggyorsító lénnyé akar válni, ha önnön fizikai elmúlását meg akarja akadályozni, az embernek nemcsak hogy be kell illeszkednie az együttes társadalmi életbe, hanem azonosítania kell magát környezete férfi és nő tagjaival; azonosítania kell magát valamennyi férfival és nő-

vel, vagyis be kell olvadnia a nemzetbe, s népét többre kell tartania énjénél, a népe boldogulását úgy kell értelmeznie, mint az egyetlen olyan feltételt, amely meghatározza az egyén boldogulását is, társadalma belső kiegyensúlyozottságát és összhangját az egyén biztonságának a meghatározójaként kell értelmeznie.

Az embernek csakis a társadalmon belül vannak jogai; azon kívül nem élhet jogaival, mert igaz az a tétel, hogy minden olyan jog, amely túllépi a társadalom által az egyénre kiszabott határokat, ártalmas más számára. A társadalmat és történelmi szükségleteit nem lehetett volna jogkeretek közé szorítani, ha azok nem lettek volna magának a társadalomnak az autentikus és szabad kifejezői. A Nyugat gúnyolódik velünk, amikor úgy véli, hogy államberendezésünk működtetésében kizárólag a nép érdekének adunk előnyt, és hogy a forradalmi pártnak nagyobb szerep jut. Politikai filozófiánkat, amely nem korlátozza senki jogát sem a környezetében állók jogával, elítélik „az emberi jogok védelme komoly erkölcsi hiányosságai" miatt. Állítjuk, hogy ha létezik *igazi egyenlőség az egy csoporton belüli személyek között, az egyéni jog egyforma jellegű és érvényű, s az egyén jogait csak a társadalom jogaival lehet elhatárolni,* amelyek ugyanakkor megmaradnak forrásnak, tartalomnak és annak ami magában foglalja az összes emberi jogokat, hiszen az emberrel szembe nem egy másik embert, hanem egy társadalmi csoportot állíthatunk, olyat, amely az egyén ténykedésében érdekelve van. Röviden, az ember társadalmi jelentőségét azon emberi mivolta adja meg, amely fel van ruházva bizonyos jogokkal, és ezeket gyakorolhatja abban a társadalomban, amely e jogokat számára biztosította.

Kérdés: — Mire támaszkodik Guinea Demokrata Pártja az ember és a társadalom közötti viszony meghatározásában?

Válasz: — Említettük, hogy a társadalom az egész élet forrása, az egyenlőség forrása, a törvényesség forrása és a jog alapja.

Ám, míg tudjuk, hogy az egyén élete meghatározott tartamú, s ritkán éri el a száz évet, addig a társadalom élettartama határtalan. Tekintve, hogy az egyén élete időben korlátozott, az egyénnek a társadalommal azonos törekvéseket és kívánságokat kell kifejeznie, amelyeket — mivel korlátozott tartamúak — úgy valósít meg, hogy fokozatosan meghatározza az eszközöket, melyek révén végrehajthatja majd jogos törekvéseit.

Éppen ezért, egyedül a társadalom mint az emberek anyagi, intellektuális és erkölcsi újjáalakulásának helye és közontja köteles ezeket az emberi törekvéseket térben és időben kialakítani, még akkor is, ha nincs eszköze valóraváltásukra. S ha felfedjük ezeket az igazságokat, amelyek a DPG politikai filozófiájának az alapját képezik, könnyen megértjük, miért vált pártunk a nép fegyverévé, azé a népé, amely mindegyikünk felett áll, s amellyel szervesen eggyé kell válnunk, ha nem akarjuk önmagunkat megtagadni és megcsonkítani. A nép jobbján, a nép által beépülünk az emberiségbe, s ez utóbbival a világmindenségbe. Az összessé-

gek ilyen kapcsolatában, az ember és a társadalom, az emberiség és a világmindenség viszonyában vannak elemek, amelyeket ismerünk, de léteznek ismeretlenek is. De hogy az egyén biztos lehessen afelől, hogy nem borítja fel az egyensúlyt az ember és a társadalom kapcsolatában, hasznossá, termékennyé kell tennie azt, amit legjobban ismer: a saját életét. Minden normális kibontakozás szükségszerűen beépül a térben és időben végbement egyetemes fejlődés globális víziójába. Úgyhogy a társadalom önmagára lel az egyénben, és viszont, dialektikus egységet alkotva ezáltal. A dolgok ilyen értelmezése nyomán jutunk el a felismerésig, hogy az egyént és a társadalmat nem lehet felcserélni egymással, de nem is helyezkedhet egymással szembe anélkül, hogy ne állna fenn az együvétartozást meghatározó egyensúly és összhang felborulásának a veszélye.

Ilyen távlatokban sem az ember, sem a társadalom nem tűrheti, hogy az egyik ember kizsákmányolja a másikat, hogy kénye-kedve szerint rendelkezzék vele, hogy a szegény sorsú, gyenge vagy tudatlan ember egy másik, gazdag, erős és képzett ember tulajdonát képezze.

A társadalmi egyensúly ennek árán jön létre.

Kérdés: — Mely emberi tulajdonság teszi lehetővé az ember számára, hogy bekapcsolódjék a társadalomba, s hogy annak fejlődésében számottevő lehessen?

Válasz: — Ez a tudat. Ez a lényeges emberi tulajdonság bontakoztatja ki egyéb tulajdonságait. Így vagyunk a szabadság élvezésével vagy a demokratikus gyakorlattal, amely fő szabályként jelentkezik a társadalmon belüli arányos viszonyok megtartásában, a kölcsönös megértés légkörében. Végeredményben, minden ember azáltal lép felemelkedése útjára, hogy saját képességeit társítja mások tehetségével, rátermettségével. Az ember szintén a tudata révén áll be a haladás szolgálatába, s vesz részt a történelem kialakításában. Valójában mint társadalmi magatartás, a tudat a társadalmi élet terméke. A tudat a tudáson és tapasztalaton alapuló gondolkodás.

Szögezzük le ismét: ha az emberek megbizonyosodnak afelől, hogy az, amit a társadalom, anyagi megnyilatkozásaiban, gondolkodásmódjában, az emberek között kialakított viszonyok minőségében, a számára elérhető és tudatos átformálódás céljából tesz, az olyan valóság, amelyhez az egyén életének hasznosságát mérik, akkor rádöbbennek arra is, hogy ha minél jobban bekapcsolódnak a társadalomba, minél inkább annak szolgálatába állítják képességeiket, úgy gyorsabban elérkeznek a szabadság magasabb fokára, jobban kifejleszthetik személyes dimenzióikat, növelhetik társadalmi befolyásukat és erejüket. A metodologikus magyarázat terén, megállapíthatjuk, hogy ez esetben is szüntelenül beigazolódik a csúcs és az alapépítmény, a mérhetetlenül kicsi és a mérhetetlenül nagy közötti akció és reakció szociál-biológiai törvénye. Ha létezik valamilyen emberi tulajdonság, amelynek fontossága nincs eléggé megvilágítva, ha van valamilyen erő, minden más erőnek a mozgatója, melynek révén

lehetővé válik ezek külön-külön értékének a mérése, akkor az az emberi tudat. S ez szolgál alapul az ember időn és téren túli minősítésére és értékelésére. A tudat magasságának szintje, a belőle fakadó emberi jellemvonások adják meg ezt a minősítést, értéket. *Mi sohasem hagytunk fel az emberi tudat felé fordulással, méghozzá azért nem, mert úgy véljük, hogy ez az egyetlen olyan tulajdonság, amely lehetővé teszi az ember számára nemcsak a természet, de az önmaga feletti uralmat is, azért mert ez az egyetlen olyan tulajdonság, amely képes a társadalmat mozgásban tartani, s mert ez az egyetlen igazi és csalhatatlan irányítója embereknek és népeknek egyaránt.*

Csakugyan, az emberi tudat végeláthatatlanul sok dolgot képes befogadni. Felfog hihetetlen apróságokat, elmerülve lényekbe, társadalomba, jelenségekbe. Hasonlóképp felemelkedhet merész magasságokba, leküzdve teret és időt, hogy feltárja azt, ami megszűnik létezni, vagy ami születőben van, hogy dialektikus egységbe fűzze a múltat és jövőt, elmúlást és életet, dolgokat, amelyek látszólag ellentmondásosak. Képes arra, hogy bármiből összeget, hányadost, osztót vagy szorzót hozzon létre.

Az emberi tudat teremti meg az embert és a társadalmat is, mert nélküle semmivé válnának. Fáklya, amely bevilágítja azt a végtelen utat, amely az embert és az emberiséget visszavonhatatlanul vezeti alkotó erőfeszítéseikhez illő sorsuk irányába, természetüknek megfelelő sorsközösségük felé.

A tudat ezenkívül olyan kimeríthetetlen belső erőforrás, amelynek hevében mérhető az ember és a nép akarata.

Egy bizonyos szinten megszabadítja az embert a béklyóba kötő külső feltételek hatásától, s lehetővé teszi számára, hogy ura legyen, irányíthassa életét, alkalmassá teszi arra, hogy visszafojtsa negatív jellemvonásait méghozzá a fejlődését előmozdító szükségletek megteremtése érdekében.

Az ember a társadalom alapsejtje, de ugyanakkor mozgató sejtje is, függetlenül attól, hogy a csoport, amelynek tagja, milyen demográfiai jelentőséggel, technikai, intellektuális vagy erkölcsi erővel bír. Az ember tehát ugyanakkor az elképzelés és a megvalósítás, az alap és a csúcs, a tartalom eleme, s az, amit magában foglal a társadalmi felépítmény tartalmának összessége. Ez azt jelenti, hogy az ember elmélyülésének, tudatszintje felemelkedésének köszönhetően, túlhaladja önnön dimenzióit, hogy azon át eljusson a társadalom dimenziójáig. Ez az individua felemelkedése az univerzális valósághoz, amikor az ember azonosul és kötődik a többi ember egyetemességéhez az emberi boldogulás keresésében és meglelésében. Minél jobban fejlesztjük forradalmi tudatunkat, annál jobban kivethetjük magunkból azokat a negatív megnyilvánulási formákat, amelyek gátolják teljes kibontakozásunkat: az opportunizmust, a hazugságot, a fajgyűlöletet; vagyis az erő rá is kényszerítheti az embert valamiféle materiális feladat elvégzésére, nem hathat azonban belső ér-

zelemvilágára. Az ember szellemével és tudatával jelöli meg önmagát, amely megnyilvánul társadalmi viselkedésében, a társadalom és a saját léte fenntartására irányuló tetteinek módozataiban.

A jeges vízbe merülő ember nem képes egyidőben észlelni és felmérni saját objektív helyzetét és egy másik, a perzselő napon álló ember helyzetét. Az ember nem lehet egyszerre jóllakott és éhes, hatalmas és erőtlen, beteg és egészséges. A különbségeket, illetve a minőségbeli ellentéteket csakis az emberi tudat szintjén lehet érzékelni, vagyis a legjobb anyagi feltételek közepette élő is fel tudja mérni, át tudja érezni a nincstelenséget, a nyomort, az elégedetlenséget csakúgy, mint azok, akik nincstelenségben, nyomorúságban tengődnek, sínylődnek. Tehát, ha a tudat lehetővé teszi, hogy valaki felmérje az ellentéteket, hogy érezze a kézenfekvő különbségeket és ellentmondásokat, kész arra is, hogy megállapítsa, mi az igazságos és mi a jogtalan, mi a valódi és mi a hamis, meg tudja különböztetni a negatívumot a pozitívumtól. De a tudat mindezt nemcsak azért teszi, hogy megkülönböztessen, érzékeljen vagy besoroljon: egyszersmind összeköt is — hiszen ugyanolyan gondolatokban, azonos törekvésekben és minőségben összekapcsol embereket, akik a tudat sugallmát követik. Bármilyen is legyen az emberi társadalomnak a demográfiai jelentősége és súlya, csakis az emberek képviselhetik és irányíthatják azt. A társadalom hierarchiájától függő különbségek ennek nem mondanak ellent. Ez azt jelenti, hogy a különbségek ellenére és azokon túl, a szociális igazságra épülő hatalom keretein belül, a termelési feladatok, az igazgatási feladatok és a politikai feladatok magukon viselik az azonos hasznosság jelzőjét, azonos céloknak felelnek meg, azonos érdekek szolgálatában állnak, s egymást kiegészítő mivoltukban, az azonos történelmi vállalkozás során egybeolvadnak. Ha vannak is kibékíthetetlen ellentétek, azok az egyiknek is és a másiknak is a forradalommal szemben elfoglalt álláspontjában rejlenek, következésképp rajta keresztül a népnek a nép által meghatározott akcióvonalával szembeni magatartásban. A hazugság és az igazság, a bátorság és a meghunyászkodás, az önimádat és a nemeslelkűség ellentétes fogalmak. Tehát a tudat segítségével kell tartanunk magunkat a helyes úton, azon, amely a felelősségre, az igazságra, a társadalmi haladás őszinte szeretetére épül, hiszen az imént felsoroltak az emberi méltóság ismérvei, s elválaszthatatlanok a nép boldogulásától.

Kérdés: — Merre és milyen célok elérése felé kívánja Guinea Demokrata Pártja irányítani az emberi és társadalmi viszonyokat?

Válasz: — Pártunk egy test abban az alkotó és hasznos akcióban, amely pontosan meg akarja ismerni népünk törekvéseit, a valóságában uralkodó törvényszerűségeket, s amely a társadalmi és emberi haladást célzó, a minőségi átalakulás biztosítását hivatott rendelkezésekben nyilvánul meg. Ezek az elvek a valóságból fakadnak, s kapcsolatban állnak azok felfogásának a szintjével, akik ezt magukénak vallják és akiknek készültek. Külön ki kell emelni az elmélet és a gyakorlat közötti kap-

csolatok szükségességét: a gyakorlat nem a meddő ábrándok függvénye, hanem konkrét, tudatos, a jelenben gyökerező cselekedet, és a múlt forrásából meríti a közvetlen vagy a hosszú távú célok megvalósításához szükséges erőt.

Csak időveszteséget jelentene, ha arról a filozófiáról és gyakorlatról vitáznánk, amelyre majdan ezer év múlva a nép hivatkozni fog, mert *minden gyakorlat és minden elmélet szükségszerűen az idő és tér keretei közé van szorítva;* általános igazságot is csak egy ugyanolyan általános alapelvre lehet építeni, személytelen adatokra, amelyek nélkülözik a tér és idő korlátait, mint például az egzakt tudományok esetében.

A történelmi élet aktív élet, amelyet az adott szövegösszefüggésben le lehet vezetni az adott térbeni és időbeni keretek között. Az ilyen aktív életet csakis ismert valóságok nyomán lehet definiálni, ha az ismertből indulunk ki az ismeretlen feltárására. Nos, számunkra a konkrét valóság ismerete a nép megismerését jelenti, életfeltételeinek, a létét irányító gazdasági-társadalmi viszonyok minőségének ismerete ez, más szóval, hogyan él és reagál társadalmunk, milyen mozgások mennek benne végbe, milyen ellentmondásokkal találja magát szemben, milyen ideálokat állít fel fejlődésének az iránya. A kérdésekre adott helyes válaszok teszik lehetővé Guinea Demokrata Pártja számára, hogy helyes irányt szabjon a társadalom számára hasznos, újjáteremtő tevékenységének.

A kapitalizmus fázisának kikapcsolása

Kérdés: — Vajon a Guinea Demokrata Pártja által adott, a népi aktivitást meghatározó irányelvek azonosak-e az afrikai fejlődés szempontjából szükségesekkel, még szélesebb értelemben véve, az egész emberi társadalom szükségleteivel? Ha igen, miért?

Válasz: — Igen, mert a guineai nép kifejezte eltökéltségét, hogy független módon, saját akciójával átvegye sorsának irányítását, s ezzel egyidejűleg létének szükségleteit összekapcsolja történelmi felelősségével, mindennapi munkájával, mert tisztában van azzal, hogy sorsa szervesen kapcsolódik Afrika — amelyhez tartozik — általános sorsával, ugyanúgy, ahogy Afrika sorsát sem lehet az emberiség sorsától elkülöníteni.

Az ilyen egyetemesség tisztán és világosan feltételezi a földgolyó különböző részein történő egymásra hatás tényét. Egy nép történelmi fejlődése valós tükörképe a körében fennálló kollektív tudatnak, amelyet felhasznál meghatározott céljai elérésére. Valójában mi is ezt az utat választottuk abban a pillanatban, amikor megvetettük pártunk alapjait. A valóságunkról alkotott elmélyült tudat révén jutottunk el odáig, hogy meghatároztuk az anyagi és erkölcsi forrásainkhoz alkalmazkodó logikus célkitűzéseinket.

Ebbéli vállalkozásunkban legértékesebb segítőtársunk továbbra is a politika marad. Ha valakinek netán játéknak is tűnne a politika, a szo-

rult helyzetből való kibúvást vagy a mások ámítását szolgáló ügyeskedésnek, pártunk számára mégis, *a szó szoros értelemben, társadalomtudománynak számít.* A politika tehát olyan tudománnyá válik, amely lehetővé teszi más tudományágak felhasználását az ember és a társadalom elsődleges céljaira. Segítségével, vele felvértezve értik meg, hogy a törvénynek, az igazságnak és a tudománynak csak akkor van értelme és érvénye, ha a nép ezeknek a letéteményese, a nép, amely valamennyi cselekedetünk és gondunk első számú és végső tárgya. Szóval, az általános az egyént szolgálja, mint ahogyan az egyénnek is fel kell emelkednie az általánoshoz.

Az eszméknek és az embereknek ilyen általános mozgásában — amelyeknek dialektikus természetét meghatároztuk, s amelyek az akciók és tettek dinamikus mechanizmusából adódnak — mindent úgy kell értelmezni, hogy egyidőben minden relatív és abszolút, mert a mai feltételek különböznek a tegnapiaktól, akárcsak a holnapiak a maiaktól. Ennek a felismerésnek a birtokában kell kiválasztani a nép jólétét meghozó eszközöket is. S bár a képesség a tudás előtt jár, és kell is hogy járjon, a képességnek döntő jelentősége van a tudás értékének meghatározásában.

Kérdés: — Gondolja-e, hogy Guinea történelmi fejlődésében kötelezően szükségesek a klasszikus szakaszok: a feudalizmus, a kapitalizmus, majd a szocializmus, illetve a kommunizmus?

Válasz: — A történelem szakadatlan folyamata, a nép szociális-gazdasági munkálkodását és átalakulását kifejezve, két pólus között zajlik: egyik az *ismert,* a múltra és a jelenre vonatkozik, mivel ez előbbi az utóbbiban folytatódik, a másik pedig az *ismeretlen,* a társadalom egészében benne foglaltatik. Ezek a pólusok szükségszerűen korlátozva vannak térben és időben. Lehetnek egy falu, egy tájegység, egy nemzet, egész Afrika, vagy az egész egyetemes világ szintjén. S mivel akcióprogramjaik hosszabb vagy rövidebb időre szólnak, az állam és a párt kénytelen struktúráját és gyakorlati módszereit szigorúan alkalmazni a fejlődés megfelelő szakaszaihoz. Óvni kell őket attól, nehogy összetévesszenek egy későbbi szakaszt a folyamatban levő fázissal. Amikor a történelem szakaszait vizsgáljuk, s azokat A, B, C, D, E, F stb. betűkkel jelöljük, a logika azt diktálja, hogy amikor az A szakaszban járunk, ismertnek tartjuk a soron levő B-t, mivel a követelményeinek valóra válását célzó adatok a birtokunkban vannak. Mindez mellett, a forradalmi távlatok felvázolásánál nem állíthatnánk fel a C szakaszból a Z-be való átmenet képletét olymódon, hogy a közbülső fázisokat, amelyeket figyelembe kellene venni, átugorjuk, bár igaz, hogy a jelen fejlődési szakasz a minőségi átalakulásban rejlik, amely a mennyiségi átalakulás közvetlen akkumulációjából ered.

Mégis őrizkedni kell a történelmi folyamatok automatikus és mechanikus felfogás szerinti vizsgálatától, s a forradalmi stratégiát elavult módon felépíteni, feledvén azt, hogy állandóan ki van téve a nemzetközi helyzet ingadozásából következő szükségszerű ellenhatásoknak.

Elfogadni a történelmi fejlődés szakaszainak változatlanságát, azt is jelenti, hogy *ipso facto* elfogadjuk: minden társadalomban, vagy a társadalom valamennyi csoportjában hasonló feltételek léteznek. Nos, a kolonializmus, a kizsákmányolás és elnyomás következtében a leigázott országokban olyan különös feltételeket teremtett, amelyek lehetővé teszik a történelmi fejlődés különböző válfajainak és dinamikájának a jobb meglátását.

Afrikában a gyarmati betörés a feudális szakaszban történt, akkor, amikor a „kommunokratikus" szellemnek még mély jegyei voltak. A termelési módozatok és formák akkor még nem voltak sem rabszolgatartók, sem pedig az ún. „ázsiai"-val összehasonlíthatók. A feudalizmusra jellemző despotizmus Afrikában csak a gyarmatosító betörést követően, s annak hathatós segítségével jelent meg. Sőt, a burzsoázia is (a falusi burzsoázia a manufakturális kizsákmányolás szüleménye) ismeretlen volt itt. Tekintettel, hogy nem létezett nemzeti burzsoázia, itt nem alakulhatott ki kapitalista társadalom sem. De megkaparintva a földet s vele együtt az embereket mint termelőeszközöket, a kolonializmus meggátolta a polgári osztály kialakulását is. Ha itt, mindenható hatalmassága idején, létezett is bizonyos kiváltságos réteg (feudalisták, hivatalnokok, kereskedők), nemcsak hogy nagyon későn alakult ki, de nem is voltak a kezében azok az eszközök, melyekkel létre tudta volna hozni a kezdetleges tőkefelhalmozódást, mert az eszközök felett a gyarmatosítók rendelkeztek, vagy minden esetre közvetlen felügyeletük alatt álltak.

Világos, hogy az előbb említett kiváltságos nemzeti réteg arra törekedett, hogy a függetlenség révén átalakulhasson nemzeti burzsoáziává. Azonban, különösen Guineában, a függetlenség kivívása a Guineai Demokrata Pártnak köszönhető, népi vívmány. S ez megnyitotta a forradalmi akció előtt az utat, amely egyenesen, mindenfajta átmenet nélkül elvezetett a nemzeti demokrácia hatalmához, következésképp kialakult egy erős, szocializált termelésmódozat, mivel az állam közvetítésével a nép kezébe került a népgazdaság minden kulcsfontosságú ágazata.

A párt tevékenységének köszönhetően, a klasszikus váz felcserélődött egy olyan új sémával, melyben nincs kapitalista szakasz. Így történt ez egyes más afrikai országokban is, amelyek határozottan elindultak a szocialista országépítés útján.

Kérdés: — Ha a fejlődésre jellemző szakaszok betartásakor, az akciók végrehajtása során számot vetnek a korábbi fázisban elért minőségi változásokkal, valamint az új, közvetlen célkitűzésekkel, szükséges-e valamennyi szakasz gyakorlatába ugyanazokat az elméleti elképzeléseket beépíteni?

Válasz: — Nem! A kijelölt célok elsőbbségétől, azok elérésének körülményétől függően, külön irányelveket kell hozni, amelyeket az akciók letéteményesei magukévá tesznek, magukat az akciókat pedig minden eszközzel végre kell hajtani.

A már megvalósított célok tompítják a felhasznált és megerősítést nyert elvek és jelmondatok élét, ezeknek immár csak mutató, mintsem valós értékei vannak.

Tehát az elvek mindig rugalmasak, sohasem merevek és a társadalmi-gazdasági viszonyok átalakulásával, a népi akciók következtében beálló viszonyok létrejöttével egyidőben változnak. Ez a fejlődés törvénye, amely szünet nélkül gazdagodik és újjá formálódik.

Az akció formáinak és a vele kapcsolatos vezérelveknek ilyen állandó változása szükségszerűen kiváltja az egyéni és a kollektív viselkedés idomulását is. Ezt a hozzáidomulást társadalmi reflexiók jellemzik, melyek szoros kapcsolatban állnak az akció formáival és módozataival, a széles körben elterjedt jelmondatoknak pedig mozgósító hatásuk van.

Így például, az új társadalmi viszonyok kialakítását és a viselkedés ezzel járó szocializálódását nem lehet máról-holnapra megteremteni, mert tudjuk, hogy az egyiket is, másikat is a szociális-gazdasági valóság határozza meg. Nos, ennek a valós helyzetnek a megváltoztatása számtalan olyan akciót igényel, amelyek csak akkor hajthatók végre sikeresen, ha a lakosság kiáll a begyöpesedett vélemények, az ösztönszerű viselkedés, a társadalmi hagyomány stb. ellen, illetve ha mindezeket a valóság megváltoztatásával együtt sikerül átformálni. Mindez elsőrendű fontossággal bír az erkölcsi tudatszint emelésére, arra, hogy az emberek megszabaduljanak önmaguk kalodájából, a 60 éves gyarmaturalomban rájuk ütött bélyegtől, berögződött elidegenüléstől.

Kérdés: — Mit tett gyakorlati téren Guinea Demokrata Pártja, hogy megteremtse a forradalmi haladást célzó dinamikus feltételeket, amelyek kizárják a nemzeti burzsoázia kibontakozását és a kapitalista fejlődési szakasz kialakulását?

Válasz: — Guinea Demokrata Pártja tömegszervezetként alakult meg — s ahogy bizonyítottuk — szakadatlan harcot vívott, hogy győztesen kerüljön ki a hamisításokkal és csalásokkal terhelt választásokból, és hogy eleget tegyen a nép legitim és legsürgősebb óhajainak. Miután az 1957-ben megtartott választásokon a GDP megszerezte a szavazatok komoly többségét, felelősséget vállalt, hogy a félautonóm rendszer keretén belül az akkor meghozott törvénnyel összhangban munkálkodik. Miután kitört a rá bízott hatalom szűk korlátaiból, megszüntette a törzsfőnökök mindenre kiterjedő hatalmát, eltörölte az addig honos sarcot, felügyelete és irányítása alá helyezte az ún. helyi hatóságokat, változtatást eszközölt a közigazgatásban, érezhetően megváltoztatta az adók behajtását, biztos és hű tisztviselőkkel cserélte ki a gyarmattartók embereit, megerősítette hatalmát az ún. körzetvédelmi őrségek testületeiben, számottevően kibővítette a községi szervek állományát, kiszélesítette az iskolarendszert s ugyanakkor sajátságos módon hozzáfogott a szakszervezeti mozgalom átszervezéséhez olyan formán, hogy egyesítse a férfiak és nők, a munkások és parasztok követeléseit. Tekintettel, hogy a kolonializmus feletti győzelmet csakis olyan népi egység segítségével vívhatta ki, amely vala-

mennyi társadalmi réteg és kategória együttes akcióprogramjára épült, Guinea Demokrata Pártja olyan egység létrehozására törekedett, amely a kádertörvény maradéktalan érvényesítését jelentette.

Ezáltal egyrészt Guinea Demokrata Pártjának az akciói révén kialakult feltételek tették lehetővé, hogy az 1958. szeptember 28-án megtartott népszavazáson tovább lépett attól a korlátozott belső autonóm rendszertől, amelyet a referendum előlátott. Másrészt a lakosság, addig kialakult tudata és magasfokú szervezettsége folytán kész volt arra, hogy bármilyen módon is elnyerje függetlenségét.

A függetlenné válás pillanatától kezdve a Párt folytatta a nemzeti egység megerősítésére irányuló akcióját, mint a nemzet kézzel fogható valóságát, és alapjaiban megkezdte a társadalmi felépítmény a módszerek, és a mentalitás átalakítását, hiszen csakis így vált lehetővé a demokrácia hatalmának egyértelmű meghonosítása, méghozzá úgy, hogy fenntartja a lehetőséget a pártnak és az államnak, hogy kompromisszum nélkül — a forradalmi jellegű programjából adódó néhány kisebbfajta ellentmondás ellenére — megindulhassanak a gazdasági társadalmasítás és az igazi emberi haladás céljainak valóra váltása felé.

Az ország független pénzegysége, gazdasági tervezése, társadalmi előrehaladása, a fő termelési eszközök beszerzése, a szociális biztonság rendszerének kialakítása, a kooperációs tevékenység kiszélesítése, a munkások részvétele a vállalatok irányításában, a párt programjáról és az állam tevékenységéről a néppel folytatott állandó konzultáció, a közigazgatási szolgálatok széles körű decentralizációja, a párt felügyelete alatt működő falusi közigazgatás megszervezése, ingyenes jogsegély és a népi békéltető bíróságok bevezetése — mindezek jellemzői annak, hogy Guinea Demokrata Pártja milyen irányvételű hatalmat épített ki.

Mindenkinek tisztában kell lennie azzal, hogy pártunk — ahogy arra már rámutattunk — arra törekszik, hogy fejlődési folyamatunkból egyszerűen kizárja a nemzeti burzsoázia létrejöttének lehetőségét s ezáltal megkímélje a guineai népet attól, hogy átmenjen a kapitalista fejlődési szakaszon.

Az utóbbi években a Párt felfedte, hogy a közigazgatásban meg az állami vállalatokban jelentkezik a bürokrata burzsoázia felé húzó hajlamosság. Ezek hordozói megengedték maguknak azt, hogy körülöttük kialakuljon egy kereskedőkből, szállítókból, földművesekből és falusi birtokosokból álló bizonyos kör, akik a nemzeti burzsoázia ügynökei és adósai. De az 1964. november 8-án meghozott kádertörvény véget vetett ennek. Mindenesetre az életbe léptetett intézkedések ellenére mások is megpróbálkoznak a zavarosban halászni és mások izzadságából gazdagodni.

A polgári nevelés, a nép politikai tudata fejlesztéséhez szükséges szocialista szellemű nevelés a fő eszköz abbeli igyekezetünkben, hogy fokozatosan kivessük magunkból a régi individualista és feudális mentalitást,

hogy felébresszük az emberekben a társadalmi haladásért érzett felelősséget, alkotókedvet, és a kollektív boldogulás világos távlatait.

A munka rehabilitációja, a társadalmi igazságosság meghonosítására tett állandó népi harc objektív feltételeket teremtenek egy olyan igazi fejlődés előtt, amelyben egyedül és kizárólag az ember áll az érdeklődés központjában és nem a pénz.

Kérdés: — Mi a különbség a népi demokrácia és a nemzeti demokrácia hatalomgyakorlása között?

Válasz: — A népi demokrácia hatalmi rendszerében kifejezésre jutnak mindazok a társadalmi ellentmondások, amelyek még létrejötte előtt is fennálltak. Következésképp ez a rendszer kapcsolódik az őt létrehozó antagonisztikus osztályok harcához, de ezt a harcot egy osztály pártja irányítja és ellenőrzi, jelen esetben a munkástömegek pártja: a munkásoké, a parasztoké, a hivatalnokoké, kiknek soraiból eleve ki vannak zárva a burzsoá osztály és a nemzeti kapitalizmus képviselői, akik azonban bizonyos esetekben még így is megmaradnak. Egy átmeneti hatalmi rendszerről van tehát szó, amely a szocialista demokrácia felé halad, magán viselve mindazokat az ismérveket, amelyek a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti szakasz jellemzői is.

A nemzeti demokrácia hatalmi rendszere különféle feltételeknek felel meg. Jellemvonásai: olyan népi egység kialakítása, amely szükségszerűen bekövetkezik azoknál a nemzeteknél, amelyek most alakulnak, különösen pedig azokban az országokban, amelyek a gyarmaturalom alatt sínylődtek, s amelyeknek az országhatárai, gazdasági ereje és közigazgatása kizárólag a gyarmatósítók kényekedvétől függtek.

Egészen biztos, hogy a nemzeti demokrácia egyben nemzeti hatalom is, de ez a hatalom a demokrácián alapul, ahol a nép igazgat s mivel igazgat, egy olyan nemzeti párt ellenőrzése alatt áll, amely valójában egységpárt, a kiegyensúlyozott fejlődés zászlóvivője, s amely eleve kizárja olyan antagonista társadalmi osztályok létrejöttét, melyek kétségtelenül minden alkalmat megragadnának arra, hogy megrontsák a népi egységet s ezáltal a nemzet létét, fennmaradását és kohézióját is kérdésessé tennék.

Kérdés: — Mi igazolja Guinea Demokrata Pártja eltökéltségét, hogy a nemzeti demokrácia hatalma mellett állt ki?

— *Válasz:* — Még a régi keletű nemzeti szuverenitással rendelkező országokban is jelentkeznek azok az antagonista társadalmi osztályok közötti éles ellentmondások, amelyeket a kapitalista rendszer gyengülése okoz, más a helyzet azonban azokban az országokban, melyeknek történelmi fejlődését külső beavatkozással megállították. Valójában azokban az országokban, amelyek már régóta gyarmatnak számítanak, nincsenek is kimondottan antagonisztikus osztályok, mert az autochton lakosságnak nem nyílt alkalma az elsődleges tőkefelhalmozásra, amely lehetővé tenné az embernek az ember által való kizsákmányolását.

Bizonyos társadalmi kategóriák, mint pl. a szállítók, a kereskedők, ingatlan tulajdonosok stb. éppen hogy annyi eszközzel rendelkeztek, hogy

fizetett munkaerőt alkalmazhattak. De ezek a társadalmi kategóriák, akik fölött szintén csak a gyarmattartók uralkodtak, arra törekedtek, hogy akárcsak a munkások, hivatalnokok és parasztok, mielőbb elnyerjék a nemzeti függetlenségüket.

Ilyen feltételek közepette a gyarmati igában sínylődő népeknél fennáll az az egységes elgondolás és remény, hogy a nemzeti demokrácia létrehozza az akcióegységet, és ezáltal meggyorsítja a történelmi fejlődés folyamatát, elejét véve minden igazságtalanság és egyenlőtlenség bevezetésének, amelyek szükségszerűen jelentkeznek a kapitalista fázison átmenő fejlődés során.

Hasonlóképpen el kell mondani azt is, hogy a népi egységen alapuló államrendszer megerősítésekor szüntelenül védekezni kell az imperializmus azon kísérleteitől, hogy korlátozza, néha pedig teljesen lehetetlenné tegye a fiatal nemzetek szabad akaratának kiteljesülését. Szem előtt kell tartani azt is, hogy a neokolonializmus és az impreializmus rekaciós erői azonnal a maguk hasznára próbálják felhasználni a népi egységben keletkezett legkisebb rést is, s ezáltal veszélyesen lelassítják a felszabaduló népek fejlődését olyannyira, hogy elvesztik szuverén erejükből származó eredményeiket is.

A régi afrikai nemzetek a gyarmatosítás következtében szervezetlenek voltak és egymástól elszigetelten éltek. Az etnikai felosztottság, amelyet a gyarmatosítók akarattal fenntartottak és erősítettek arra irányult, hogy szétforgácsolják a népek unitarista törekvéseit segítő erőket. Éppen ezért a gyarmattartók reakciós politikájukkal támogatták a törzsi felosztottságot, az osztály- és faji szellemből fakadó vallási antagonizmust, mert úgy tartották, hogyha az egyik csoportot szembe állítják a másikkal, örökké uralhatják az afrikai országokat.

Kérdés: — Függetlenül a népi egységtől, mi képezheti a nemzet kialakításának és megerősítésének a szilárd alapját?

Válasz: — Azok a sajátosságok, amelyek a gyarmatosításból származó deperszonalizáció szakaszát követően magában foglalja a népnek a saját eredeti társadalmi és kulturális forrásaihoz való visszakanyarodását.

A nemzet nemcsak a földrajzi egységet, a gazdálkodás feltételeinek és társadalmi törvényeinek azonosságát tartalmazza, hanem megköveteli egy olyan általános „gyakorlati nyelv" kialakítását, melynek révén sorsuk egybeforr, még akkor is ha a nemzet megannyi törzsből s megannyi nyelvből is áll össze. A nemzet történelmi fejlődésének programja, közös társadalmi és gazdasági célokkal valójában magában hordozza a politikai-gazdasági és szociális elveket, s végeredményben az olyan nemzeti struktúrát, amely egybeköti, tettre készteti és ösztönzi a társadalmi rétegek összességét, hogy együttesen munkálkodjanak, és ez az a szükséges minimum ahhoz, hogy megszüntethessük a törzsi felosztottság valamennyi formáját, a fajimádat minden megnyilvánulási alapját, vagyis maradéktalanul megerősíthessük a nemzeti egységet.

(...)

Pozitív neutralizmus (el nem kötelezettség)

Kérdés: — Mit jelent a pozitív semlegesség?

Válasz: — A pozitív semlegesség álláspont és nem program, mert önmagában véve nem jelent semmilyen konkrét tettet, semmilyen tettre buzdító célt. Egyszóval a pozitív semlegesség nem lehet politikai vonal. Minden egyes vizsgálat alkalmával meg kell különböztetni a forma lényegét és a céleszközöket. Tekintettel, hogy a pozitív semlegesség nem program, önmagában véve nem mobilizátor, nem lehet konkrét cél sem, melynek elérésére az ember feltehetné az életét.

Szögezzük le, hogy a pozitív neutralizmus egy álláspont, de vigyázzunk, minden álláspontnak valamiből ki kell indulnia.

Tudjuk jól, hogy az ember semmit sem tesz ok nélkül. Ha néha nem sikerül tetteinek rugóját és okát önmagának megmagyaráznia, az csak azért van, mert nem emlékszik vissza azok okaira. Az álláspont tehát szoros kapcsolatban áll valamely ösztönzéssel, amely azt meghatározza. S tegyük mindjárt fel a kérdést, hogy kivel szemben és miért legyünk semlegesek? Ha nem vagyunk benne biztosak, hogy elég világosan meghatároztuk-e a „valakivel szemben" és „miért" kifejezések értelmét, nem is lehetünk semlegesek.

Nézzük most meg, hogy mely tényezők határozzák meg egy nemzet vagy egy nemzeti csoport szintjén az ilyen álláspontot.

A semlegességet valamivel „szemben" állapítják meg, de ugyanakkor ha ez a semlegesség pozitív előjelet kap, magától értetődő, hogy már önmagában véve nem lehet negatív. „A neutralizmus" valamely rendszer, valamely jelenség, valamely politika, esetleg olyan igazgatási vonalvezetés ellenlábasaként jön létre, amelyet nem tudunk elfogadni, magunkévá tenni; tehát reaktív állapotot fejez ki. Íme miben látom a definíció negatív részét: a neutralizmus „elvetést" jelent. De ez az elvetés új elemet visz be a nemzetközi viszonyokba, s ezáltal egyre pozitívabbá válik, mivel egyszer feljutva a nemzetközi politikai színpadra, igyekszik meggyorsítani az emberiség fejlődését.

Mely okok váltották ki a pozitív neutralizmust?

Melegágya az a rendkívüli kiegyensúlyozatlanság, amely a különböző társadalmak fejlettségi szintje között tapasztalható. Ha az emberi tettnek mindenkor van ösztönzője, akkor a népi akcióknak szintén van. De két alapszükséglet létezik, amelyek hatással vannak egyrészt az ember, másrészt a társadalom viselkedésére. Az első az ember és a társadalom fennmaradására irányuló szükséglet, megnyilvánulási formái pedig az ösztönben, a képességekben és az életről vallott tudatban jutnak kifejezésre. A másik szükséglet a lét jobbátétele, más szóval, hogy fejlesszék, felemeljék, hogy meginduljanak létük csúcsai felé. Mindaz, amit az ember tesz, e két szükséglet valamelyikéből ered. Ha az egyetemes emberiséget vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy ez vagy az a nép fejlettebb, ilyen vagy olyan tekintetben, míg mások tehetősebbek ezen vagy azon a területen.

A hazug hierarchia — amelyre támaszkodik, s amelyben a mércék lényegében anyagi és mennyiségi természetűek — azokhoz az elnyűtt megállapításokhoz vezet, amelyek a civilizáció, az emberi fejlettség és tudat fogalmait felcserélik a nép anyagi fejlettségi fokával.

Egy alapos felmérés során eljutunk az emberi tevékenység minden egyes tevékenységéhez. Végig vezetve a felmérést, kimutathatjuk sok, a gazdasági és műszaki elmaradottság tekintetében manapság rendkívül fejletlennek vélt ország esetében, hogy fejlettebb életfelfogással, összehasonlíthatatlanul fejlettebb társadalmi biográfiával rendelkeznek, mint azok az országok, amelyek — helytelenül — azt hiszik magukról, hogy elértek a civilizáció legmagasabb fokára.

Persze, marad a tény, hogy a gazdasági fejlettség terén a világban kialakult kiegyensúlyozatlanság igen fontos és egyben veszedelmes is, s szinte áthidalhatatlan akadályt jelent a nemzetközi viszonyok összehangolásában. A kiegyensúlyozatlanság következményei azok az ideológiai áramlatok is, amelyek az őket létrehozó a műszaki képességekre és az anyagi erőkrek támaszkodnak. Ezek egyrészt a hódítás és a dominácio eszméihez vezetnek, másrészt felkínálják az általuk értelmezett társadalmi és demokratikus haladás ideológiáját.

Akarjuk, vagy sem, az embernek és a társadalomnak természetes törekvése, hogy bizonyítsa individualista mivoltát. Egyidőben vertikális és horizontális terjeszkedési vágy fűti őket, nemcsak anyagi, hanem intellektuális, erkölcsi és politikai vonatkozásban is. A nemzetek, önnön valóságukból kiindulva, így meghatározták filozófiájukat is, mely általános érvényt akar szerezni magának. Ezek az elméletek két nagy eszmei áramlatba tömörülnek, amelyek a két tömb létezésében nyertek kézzelfogható formát. Valójában nincs is két tömb, hiszen ha csak felületes elemzést is végzünk, láthatjuk, hogy minden tömbön belül számtalan különböző áramlat van. De ha megmaradunk csak a nemzetközi viszonyok természetének vizsgálatánál, ténylegesen két tömb, jobban mondva két klikk van. Pontosan olyan formán, mint ahogy létezik munkásosztály és munkaadók, szintén két klikket alkotva, ami semmi esetre sem jelenti azt, hogy ezeken belül nincs megannyi különbség. Egy ilyen felosztással, osztályozással nem az egyedet, hanem csak az életformát és a jellemzett csoportokon belüli, egymással nem ellentmondó viszonyok természetét határozhatjuk meg. Nos, a „tömbök" szintén olyan csoportosulások, melyeknek összetevő nemzetei sem kimondottan azonosak: e nemzetek közül mindegyiknek van sajátossága, külön fejlettségi foka és jellegzetessége. Ismeretes, hogy a tömbök által hangoztatott filozófiai rendszerek alapjaikban egymással ellentétesek, hogy semmilyen közös vonás sincs a kapitalista filozófia és a szocialista filozófia között. Az egyetlen hasonlatosság, amelyet be lehetne helyettesíteni e két ellentétes elmélet bármelyikébe az, hogy az egyiket is meg a másikat is emberek védelmezik, akiknek ugyanaz a természetük, akik hasonlítanak egymásra, függetlenül attól, melyik országból valók.

Természetes fontosságuknál fogva, a tömbök vitathatatlanul uralják a nemzetközi életet, amely a domináció új formájához vezet, melynek következtében egy egész sor nemzetet tartanak alattvalós, jogfosztott helyzetben.

Azonban épp a semleges álláspont jelzi azt a határozott visszautasító magatartást, az erőnek erejével az egyik vagy a másik tömbhöz való csatolás próbálkozásai ellen. Ez a jogfosztottság kategorikus elvetése. A pozitív semlegességet valló országok semmi esetre sem tagadják az egyik, vagy a másik tömb mozgatását intéző filozófiák létezését, hanem az a széndékuk, hogy velük szemben megóvják csorbítatlan ítélőképességüket és a teljesen szabad választási lehetőségüket.

A pozitív semlegesség szemlélete csírájában elveti Franciaország, a Szovjetunió, Kína, Nagy-Britannia, vagy az Amerikai Egyesült Államok álláspontjából feltételezett determinizmust. A pozitív semlegesség állítja, hogy a nemzetközi problémák nemcsak az Egyesült Államok, Franciaország, a Szovjetunió, Kína vagy más nagyhatalom ügye, hogy nem az övéké a világ, s nemcsak ők viselik a felelősséget a világ sorsáért. Állítja, hogy a világ olyan társtulajdon, amelyet a népek és nemzetek összessége irányít, és *hogy csakis a teljesen egyenrangú viszonyok hozhatják létre az emberi társadalom egyenjogúságát, összhangját és haladását.*

Nemzetközi téren minden népnek, legyen az kicsi vagy hatalmas, gazdag vagy szegény, tudatosan részt kell vállalnia a közös életből. A neutralizmus nem fogad el semmiféle történelmi örökséget, elveti annak lehetőségét, hogy valamely ország távolmaradjon a világszínpadról, ne vegyen részt a nemzetközi problémák megoldásában. Melyik nemzet engedheti meg magának, hogy más valaki végezze helyette a történelem alakítását, hogy az ő nevében valaki más cselekedjen a nemzetközi porondon?

Íme, mi adja meg a semlegesség pozitív jellemvonását: a felelősségteljes hozzájárulás kinyilatkoztatása. Önigazolás, éber jelenlét ez, amely a tárgyalófélben tiszteletet kelt. Ez nem másnak a visszautasítása, ez csak annak az elvetése, hogy felettük más uralkodjék, hogy valaki magával rántson bennünket. Nézzék csak meg egyes, idegen fennhatóság „védszárnyai" alá helyezett afrikai rendszerek megfejthetetlen és folytonos kétszínűségét. Ami minket illet, állítjuk, hogy másokkal együtt egzisztálunk, és hogy másokat éppoly felelőseknek tartunk, mint saját magunkat. Álláspontjaink is azonosak lehetnek, de azokat saját magunk akarjuk védelmezni.

Tulajdonképpen azok, akik kétségbe vonják bármilyen ürügy alapján a véleménynyilvánításra való jogunkat, azt azért teszik, mert nem akarnak tudni az emberiség egy része általános problémáinak a megismeréséről, mivel — bármennyire számottevő és hatalmas is legyen — egyetlen nép sem tudja felfogni és számunkra megfelelően kifejezni a mi saját valóságunkat, amely jelen van a világ valóságában is.

Azok a veszélyes törekvések, amelyek a nemrég önállóvá és függetlenné vált országok véleményét figyelmen kívül hagyják, azok a világ közigazgatására vonatkozó tarthatatlan felfogásukból és abbéli empirizmusokból fakad, amelynek nincs semmilyen értelmes alapja. Mindez a hatalomra, a gőgre és a legszűkebb érdekekre épülő tekintély megnyilatkozási formája.

A pozitív neutralizmus tehát történelmileg igazolt álláspont: a létrejöttét segítő mostani történelmi folyamat máris igazolta, elmúlásáról pedig a jelenkori történelmi feltételek megváltozását követően dönt majd. A pozitív neutralizmus nem foglal eleve negatív álláspontot a tömbök iránt, hanem kizárólag azon törekvések ellen, amelyekkel megpróbálják egy kevés számú ország kezébe összpontosítani és tartani a nagy nemzetközi problémák megoldásának kulcsát. Amikor a nemzetközi viszonyokban felhagynak majd az ilyen nemű kísérletekkel, maga a pozitív neutralizmus is eltűnik önmagától.

Amikor Moszkva, Washington és London aláírta az atomfenyegetőzés megszüntetéséről szóló tömbök közötti egyezményt, az aláírók felhívták a többi nemzetet is, hogy írják alá a nemzetközi jelentőségű okmányt. Mint ahogy felhívással fordultak a szocialista országok nagy részéhez, meg számos kapitalista államhoz, úgy minket is felszólítottak, hogy adjuk hozzájárulásunkat az említett szerződéshez. Mi ezt elütöttük. Megmondtuk: „Ha még a világ összes országa alá is írná az okmányt, Guinea akkor sem tenné meg." Miért? Azért, mert a béke nemcsak az Egyesült Államok, sem a Szovjetunió, sem Nagy-Britannia ügye. Ha ezek a nagyhatalmak bizonyosak lennének abban, hogy a béke problémája az egész emberiség ügye, megengednék, hogy az ENSZ-ben tárgyaljon róla valamennyi ország.

Ha valamelyik szovjet, vagy amerikai javaslat tetszik, mi támogatjuk, s ha az általuk javasolt dolgok kedvező fogadtatásra lelnek más országoknál, úgy támogassák azt. Ilyen feltételek közepette a békéről szóló tárgyalások eredménye, valójában a nemzetközi megértés gyümölcse lenne. De, amikor két-három nemzet titkos tárgyalásokon megállapodik bizonyos részletekben és így szólnak a többieknek: „Jöjjetek és írjátok alá", ha így tennénk, jóváhagynánk, ezzel hallgatólagosan elfogadnánk azt a tényt, hogy két vagy három állam irányítsa az egész emberiség sorsát. Ebből következve, helyénvaló lenne megkérdeznünk, egyáltalán miért vagyunk tagja az ENSZ-nek, s milyen jelentőséget kellene tulajdonítani létezésünknek, szuverenitásunknak.

A semlegesség tehát a következő történelmi tényen alapul: *A józan ész valamennyi nemzet tulajdona.* A józan ész nincs arányban a műszaki fejlettség fokával, nem függ az ember fizikai erejétől, sem gazdagságától, vagy szegénységétől. A józan ész a tudat szüleménye. Ismét állítjuk, hogy a neutralizmus nem politikai program és nem is lehet.

Távol attól, hogy ezt rákényszerítsük a nemzetközi álláspontokra, a pozitív semlegesség elősegíti valamennyi szabad nemzet társulását, ame-

lyek a teljes egyenrangúság, az őszinte kölcsönös tisztelet és együttes felelősség szellemében azt óhajtják.

Tehát, miután kifejezte eltökéltségét, hogy nem „veti alá magát", a pozitív neutralizmus nemcsak hogy gátat vet az imperializmus hatalmi törekvésének, hanem még elfogadható alapot is kínál Afrika, valamint Ázsia és Latin-Amerika népeinek egy egységes, építő jellegű antiimperialista harci front megteremtésére.

Mint „eszköz", ez az egyetlen lehetőség Afrika számára, hogy nemzetközi téren affirmálódjék, és hogy elvesse a gyámság és politikai alárendeltség minden formáját, amelyek megfosztják népeinket függetlenségük dinamikus tartalmától.

Végezetül, a pozitív „neutralizmus" igenis eszköz a teljes függetlenség elérésére; s hasonlóképpen az imperializmus elleni harc egyik hatásos formája.

Fordította *Milenkovics Szvetiszláv*

(A Conakry-i Politikai Pártiskola hallgatói előtt mondott beszéd, amely könyv alakban is megjelent. A.S.T., L'Afrique et la Revolution, 13. kötet 97—180. oldal)